

záujmu. Pán Miškanin nám ukázal zvalený, takmer suchý strom, na ktorom bol jeden konár živý. Našťastie sa podarilo nájsť aj konárik so slabým prírastkom. Podarilo sa ho navrúbl'ovať, zdá sa, že úspešne, že sa vrúblik ujal. Predpokladám, že to bola úplne posledná šanca zachrániť túto odrodu, ktorá je podľa vlastníka stromu veľmi chutná, červenej farby.

mogľoby nas zainteresovať. Pan Miškanin pokazať nam przewrócone, prawie suche drzewo, na którym jeden konar był żywy. Na szczęście udało się znaleźć także gałązkę ze słabym pędem. Udało się go zaszcześcić, wydaje się, że z sukcesem, że zraz się przyjął. Przypuszczamy, że była to naprawdę ostatnia szansa na ocalenie tej odmiany, która według właściciela drzewa jest bardzo smaczna, o czerwonej barwie.

Vydal Slovenský zväz záhradkárov - Okresný výbor v Bardejove
v máji 2012
v náklade 100 ks
Tlaè Grafisor, s.r.o. Bardejov

Registračné číslo projektu:
Názov projektu:

PL-SK/PO/IPP/II/030
**„Poľsko-slovenský genofondový sad,
zachovanie pôvodných odrôd ovocných
stromov pohraničia“**
**Program cezhraničnej spolupráce
Poľsko – Slovenská republika 2007-2013**

Názov programu:

Nepredajné / Egzemplar bezplatny

GENOFONDOVÝ SAD

**„Poľsko – slovenský genofondový sad,
zachovanie pôvodných odrôd ovocných stromov pohraničia“**

**„Polsko-słowacki sad stanowiący zasób genowy,
zachowanie pierwotnych odmian drzew owocowych pogranicza“**

"Aj keby som vedel, že zajtra celý svet zanikne,
dnes by som ešte zasadil moju jabl'ň".

Martin Luther
(nemecký teológ, kazateľ, reformátor a spisovateľ, 1483 - 1546)

" Nawet gdybym wiedział, że jutro cały świat przestanie istnieć,
jeszcze dziś zasadziłbym moją jabl'ň ".

Martin Luther
(niemiecki teolog, kaznodzieja, reformator i pisarz, 1483 – 1546)

Projekt je spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov Európskeho fondu
regionálneho rozvoja v rámci Programu cezhraničnej spolupráce
Poľsko – Slovenská republika 2007-2013

Pod'akovanie

Slovenský zväz záhradkárov – Okresný výbor v Bardejove, vystupujúci v projekte ako prijímateľ pomoci a zároveň aj ako realizátor projektu, týmto ďakuje za pomoc všetkým zainteresovaným subjektom, ako aj občanom, ktorých pomoc pri implementácii projektu bola nenahraditeľná.

Svojou osobnou angažovanosťou tak výrazne prispeli k úspešnej realizácii projektu.

Pod'akovanie patrí predovšetkým: Domácomu projektovému partnerovi:

- Mestu Bardejov, ktoré poskytlo pre výstavbu genofondového sadu svoj vlastný pozemok v areáli Materskej školy na Nábřežnej ulici v Bardejove.

Darcom genofondového materiálu v poľskom a slovenskom pohraničí, osobitne:
- rodine p. Kowalského z obce Cieklin
- Magurskému parku narodowemu so sídlom v Krempnej.

Zmluvnému partnerovi, poskytujúce-
mu finančný príspevok v rámci Fondu mikroprojektov:

- Vyššiemu územnému celku Prešov-
skému samosprávnemu kraju.

Dodávateľom tovarov a služieb pri realizácii projektu:

- Mgr. Miron Kantuľak, PONET press
- Mgr. Lukáš Bobovčák (LUCASART promotion)
- TRUDIČ s.r.o., Bardejov
- Bardejovská televízna spoločnosť, s.r.o
- Kultúrne a turistické centrum Bardejov (Poľsko – slovenský dom)
- Ing. Eduard Jakubek, SHR – samostatne hospodáriaci roľník, Prešov
- Jozef Ivančo - ALLIS
- Ing. Radovan Urminský (Záhradné centrum „Mičurin“)
- DuoTech BK, s.r.o., Dubová
- Grafisor, s.r.o., Bardejov
- Ladislav Stachura, stolárstvo.

Podziękowania

Słowacki Związek Działkowców – Komitet Powiatowy w Bardejowie, występujący w projekcie jako beneficjent a równocześnie realizator projektu serdecznie dziękuje za pomoc wszystkim zaangażowanym podmiotom oraz mieszkańcom, których pomoc przy wdrażaniu projektu była niezastąpiona.

Swoimi osobistym zaangażowaniem wyraźnie przyczynili się do owocnej realizacji projektu.

Podziękowania należą się przede wszystkim:

Partnerowi krajowemu projektu: Miastu Bardejov, które dla celów założenia sadu stanowiącego zasób genowy przekazało swoją własną działkę na terenie należącym do Przedszkola na ulicy Nábřežnej w Bardejowie

Ofiarodawcom materiału genetycznego na polskim i słowackim pograniczu, szczególnie

- rodzinie: p.Kowalskiego z Polski
- Magurskiemu Parkowi Narodowemu z siedzibą w Krempnej.

Partnerowi umowy, udzielającemu dofinansowania w ramach Funduszu Mikroprojektów:

- Wyższej Jednostce Terytorialnej – Województwu Prešovskiemu Dostawcom towarów i usług przy realizacji projektu:

- Mgr. Miron Kantuľak, PONET press
- Mgr. Lukáš Bobovčák (LUCASART promotion)
- TRUDIČ s.r.o., Bardejov
- Bardejovská televízna spoločnosť, s.r.o
- Kultúrne a turistické centrum Bardejov (Poľsko – slovenský dom)
- Ing. Eduard Jakubek, SHR – samostatne hospodáriaci roľník, Prešov
- Jozef Ivančo - ALLIS
- Ing. Radovan Urminský (Záhradné centrum „Mičurin“)
- DuoTech BK, s.r.o., Dubová
- Grafisor, s.r.o., Bardejov
- Ladislav Stachura, stolárstvo.

Jabłoń z Nižnej Vole

V obci Nižná Voľa sme sa dostali k pánovi Jánovi Miškaninovi. Po krátkom vysvetlení dôvodu našej návštevy naštartoval traktor a zaviezol nás na neďaleké pole na lúku pri ceste smerujúcej na Gíraltovce. Z lúky sme videli niekoľko divo rastúcich čerešní – planiek, ktoré boli obrastené hustými kríkmi. Bol to zostatok starého ovocného sadu. Mali sme problém nájsť miesto, ktorým sa dá dostať do „sadu“. Ded' sme vošli dovnútra, nevideli sme nič, čo by mohlo byť predmetom nášho

Jabłoń z Nižnej Voli

W miejscowości Niżná Voľa dotarliśmy do pana Jána Miškanina. Po krótkim wyjaśnieniu powodu naszej wizyty włączył ciągnik i zawiózł nas na pobliskie pole, na łąkę przy drodze na Gíraltovce. Z łąki widzieliśmy kilka dziko rosnących czereśni – dziczków, które były zarośnięte gęstymi krzakami. Była to pozostałość po starym sadzie owocowym. Mieliśmy problem ze znalezieniem miejsca, które można się dostać do „sadu“. Kiedy weszliśmy do środka, nie widzieliśmy niczego, co

materiálom. Sám Maximilian Trumpeš bol vlastníkom Ovocnej a révovej škôlky, v ktorej pestoval desiatky odrôd jabloní, hrušiek, slivky, čerešne, vyšne, marhule, ale aj okrasné stromky a kríky. Každoročne zásoboval obyvateľov množstvom vrúbľovacieho materiálu.

Po Maximiliánovi Trumpešovi sa dodnes zachovala časť ovocného sadu na sídlisku Vinbarg. Značná časť pôvodného sadu padla za obeť bytovej výstavbe, zostávajúca časť bola takmer zdevastovaná okolitými obyvateľmi sídliska. Z toho čo sa

powiatowa szkółka sadownicza, dzięki której cały powiat zaopatrywał się w dobry materiał szkółkarski. Sam Maximilian Trumpeš był właścicielem Szkołki Sadowniczej i Szkołki Winorośli, w której uprawiał dziesiątki odmian jabłoni, grusz, śliwki, czereśnie, wiśnie, morele jak również drzewa i krzewy ozdobne. Każdego roku zaopatrywał mieszkańców w mnóstwo zrazów.

Po Maximilianie Trumpešu do dziś zachowała się część sadu owocowego na osiedlu Vinbarg. Znaczna część sadu owocowego padła ofiarą budownictwa mieszkaniowego, pozostała część została prawie zupełnie zdevastowana przez

zachowało je niekoľko stromov úplne suchých, niektoré už dožívajú. Z tohto sadu sme taktiež zaradili do genofondového sadu jednu odrodu jablone.

mieszkańców okolicznych osiedli. Kilka zachowanych drzew jest zupełnie suchych, życie niektórych już się kończy. Jedną odmianę jabłoni z tego sadu również przeznaczyliśmy do sadu stanowiącego zasób genowy.

Obsah

1. Historický, záhradkársky – projektový
2. Problém - prečo ?
3. Definícia územia - kde ?
4. Riešenie - ako ?
5. Implementácia - projekt v praxi
6. Výsledok - čo sa dosiahlo ?
7. A čo bude ďalej ?
8. Zaujalo nás

Spis treści

1. Wstęp Historia, ogródki działkowe - projekt
2. Problem - dlaczego ?
3. Definicja obszaru - gdzie ?
4. Rozwiązanie - jak ?
5. Wdrażanie - projekt w praktyce
6. Rezultat - co zostało osiągnięte
7. I co dalej ?
8. Ciekawostki

Jabłoń pri hradobnom múre v Bardejove (Južný barbakán).

Úvod Historický, záhradkársky - - projektový

Poľsko – slovenský hraničný región je prepojený nielen územím, ale aj spoločnou históriou, v ktorej sa často striedali obdobia rozkvetu s obdobím úpadku. Či však bolo „tak“, alebo „onak“, ľudia na tomto území svoj život pevne spojili s pôdou a s prácou na nej. Pôda bola meradlom ich spoločenského postavenia, vážnosti či vplyvu.

Na pôde miestni ľudia pestovali plodiny, z ktorých si postupne vyberali tie chutnejšie, väčšie či ziskovejšie, tie následne ďalej rozmnožovali. Staršie odrody ustupovali novým, výkonnejším. Napriek tomu sa niektoré odrody osvedčili, dobre sa adaptovali na miestne podmienky, vybudovali si odolnosť voči chorobám a škodcom a z tohto dôvodu sa pestovali mnoho desiatok rokov. Tieto odrody neprešli procesom šľachtenia profesionálov, pestovali sa zväčša iba na určitom nevelkom území a odovzdávali sa z generácie na generáciu. Od dávnych čias sú súčasťou našej krajiny. **Sú späté s človekom v danej lokalite od prvopočiatku a preto sa právom považujú za významnú súčasť prírodného bohatstva každej krajiny - za kultúrne dedičstvo každého národa.**

Sú to odrody pôvodné, nazývané aj miestne, alebo krajové, vzhľadom k oblasti, kde vznikli a kde sa rozšírili a kde často dostali aj svoje krajové mená. Často tieto odrody do nášho kraja priniesli ľudia, ktorí odchádzali za prácou do sveta, privážali si ich legionári, vymieňali záhradníci, farári, učitelia, šľachtici atď. Tieto staré odrody sa vyskytujú najmä v tvare vysokokmeňov, alebo polokmeňov, najčastejšie v alejových výsadbách - okolo ciest, ale i ako samostatne rastúce stromy.

V súčasnosti je záhradkárenie jednou z mála oblastí, ktorá umožňuje ľuďom bez rozdielu veku či spoločenského postavenia aktívne tráviť voľný čas, udržiavať vzájom-

Wstęp Historia, ogródki działkowe- - projekt

Pogranicze polsko-słowackie łączy nie tylko teren, ale również wspólna historia, w której często po okresach rozkwitu następowały okresy upadku. Czy jednak było „tak” czy „owak”, ludzie na tym terenie swoje życie silnie związali z rolą i z pracą na niej. Ziemia była miernikiem ich statusu społecznego, poważania lub wplywów.

Na roli miejscowi ludzie uprawiali rośliny, spośród których stopniowo wybierali te smaczniejsze, większe lub przynoszące większy zysk, następnie dalej je rozmnażali. Odmiany starsze ustępowały nowym, wydajniejszym. Mimo to niektóre odmiany się sprawdziły, dobrze zaadaptowały do miejscowych warunków, uzyskały odporność na choroby i szkodniki i z tego powodu były uprawiane przez wiele dziesiątków lat. Odmiany te nie przeszły procesu uszlachetniania przez specjalistów, przeważnie były uprawiane tylko na określonym niewielkim terenie i były przekazywane z pokolenia na pokolenie. Od dawna są częścią naszego krajobrazu. **Są związane z człowiekiem w określonym miejscu od prapoczątków, dlatego słusznie uznawane są za znaczącą część bogactwa przyrodniczego każdego kraju – za dziedzictwo kulturowe każdego narodu.**

Są to odmiany pierwotne, nazywane też miejscowymi lub regionalnymi, ze względu na obszar, gdzie powstały i gdzie się rozpowszechniły a gdzie często otrzymały także swoje nazwy regionalne. Często odmiany te do naszego kraju przynieśli ludzie, którzy w poszukiwaniu pracy wyruszyli w świat, przywozili je legionieści, wymieniali ogrodnicy, księża, nauczyciele, szlachta itd. Te stare odmiany występują głównie w formie wysokopiennej lub piennej, najczęściej w nasadzeniu alejowym – wzdłuż dróg ale także jako samodzielnie rosnące drzewa.

Sady v Bardejove

O tom, ako a kde sa vysádzali sady v Bardejove sa dozvedáme od starých záhradkárov – ovocinárov, ale aj z archívnych dokumentov uložených na terajšom okresnom výbore SZZ v Bardejove. Intenzívnejšia činnosť v tejto oblasti bola zaznamenaná v medzivojnovom období. Ovocné sady boli v Bardejove vysádzané v lokalite kopca Vinbarg, kde sa sadili ovocné stromčeky a vinná réva. Od roku 1934 boli ovocinári v Bardejove organizovaní v Ovocinárskom spolku. Neúnavnými osvetármi a propagátormi ovocinárstva boli Bartolomej Krpelec, Arkadij Dobrovský a Maximilian Trumpeš. Pod ich vedením bola založená okresná štepnic, z ktorej sa zásoboval celý okres kvalitným výsadbovým

Sady w Bardejowie

O tym jak i gdzie tworzone sady w Bardejowie dowiadujemy się od starych działkowców – sadowników ale także z dokumentów archiwalnych przechowywanych w obecnym Komitecie Powiatowym Słowackiego Związku Działkowców w Bardejowie. Zwiększoną aktywność w tej dziedzinie odnotowano w okresie międzywojennym. Sady owocowe w Bardejowie były zakładane na wzgórzu Vinbarg, gdzie sadzono drzewka owocowe i winorośl. Od roku 1934 sadownicy w Bardejowie byli zrzeszeni w Związku Sadowniczym. Niestrudzonymi działaczami oświatowymi i propagatorami sadownictwa byli Bartolomej Krpelec, Arkadij Dobrovský i Maximilian Trumpeš. Pod ich kierownictwem została założona

„komenciaša“. Bol ním Peter Bazek z Poľska, ktorý u otca pracoval spolu so svojou manželkou Máriou. Bazekovci zvládali pomocné a hrubé, neodborné ovocinárske práce, otec sa venoval odbornej robote – ošetrovaniu a orezávaníu stromov.“ Obidve strany, Peter Bazek aj Ján Ščešňak, boli so svojou prácou vzájomne spokojní. Peter Bazek pracoval u Ščešňakovcov až do svojej smrti a je pochovaný na cintoríne v Raslaviciach. Z uvedeného sadu sa dodnes zachovalo niekoľko jabloní, hrušiek a čerešní, ktoré ešte stále prinášajú chutnú úrodu. Z jednej jablone sme preniesli odrodu do genofondového sadu v Bardejove.

tam sľońce, w roku 1946 ojciec wysadził do sadu także czereśnie”. O tym, że posadzona została większa ilość drzewek /około 50 szt czereśni/ mówi Ján Ščešňak: „W sadzie trzeba było pracować, na początku także często podlewać drzewka wodą. Ojciec sam nie był w stanie tego zrobić, dlatego najął „parobka“. Był nim Peter Bazek z Polski, który u ojca pracował razem ze swoją żoną Marią. Bazekowie wykonywali prace pomocnicze i cięższe, niefachowe prace sadownicze, ojciec zajmował się fachową robotą – pielęgnacją i przycinaniem drzew”. Obydwie strony, Peter Bazek i Ján Ščešňak byli ze swojej pracy zadowoleni. Peter Bazek pracował u Ščešňakovcov až do svojej smrti i jest pochowany na cmentarzu w Raslavicach. Ze wspomnianego sadu do dnia dzisiejszego zachowało się kilka jabłoni, grusz i czereśni, które ciągle jeszcze rodzą smaczne owoce. Odmianę jednej jabłoni przenieśliśmy do sadu stanowiącego zasób genowy w Bardejowie.

Sad v Raslaviciach.

né sociálne vzťahy, ale aj pretvárať prírodu podľa vlastných predstáv. Popri všetkých týchto atribútoch prináša človeku aj hmotný, ekonomický úžitok vo forme kvalitnej, ekologicky nezávadnej úrody.

Šľachtitelia neustále hľadajú odrody, ktoré budú odolné voči chorobám. Je všeobecná snaha pestovať také odrody, ktoré budú vyžadovať minimálne chemické ošetrovanie. Staré odrody nikdy neboli chemicky ošetrované a aj napriek tomu prinášali veľké a kvalitné plody.

Budúcnosť človeka bude úzko spätá s jeho životným prostredím. Toto prostredie ale bude neustále zaťažované vplyvom človeka - chemickými škodlivinami a pôsobením skleníkového efektu. Do týchto podmienok je potrebné hľadať a nájsť také odrody, ktoré vydržia všetky nepriaznivé zmeny.

Obecne uprawianie działki jest jest jedną z niewielu dziedzin, która umożliwi ludziom bez względu na wiek czy pozycję społeczną aktywnie spędzać czas wolny, utrzymywać wzajemne relacje społeczne ale także przeobrażać przyrodę według własnych wyobrażeń. Obok tych wszystkich cech przynosi człowiekowi również materialną, ekonomiczną korzyść w postaci dobrych, nieszkodliwych pod względem ekologicznym plonów.

Hodowcy ciągle szukają odmian, które będą odporne na choroby. Powszechnie dąży się do uprawiania takich odmian, które będą wymagały minimalnej ochrony środkami chemicznymi. Stare odmiany nigdy nie były chronione chemicznie, a mimo to przynosiły duże i dobre plony.

Przyszłość człowieka będzie ściśle związana z jego środowiskiem naturalnym. Środowisko to będzie jednak nieustannie obciążone wpływem człowieka – szkodliwymi

Hruška v obci Snakov.

substancjami chemicznymi i działaniem efektu cieplarnianego. Do takich warunków należy szukać i znaleźć takie odmiany, które wytrzymają wszystkie niekorzystne zmiany.

Problém - prečo ?

Staré, pôvodné odrody ovocných drevín poľsko – slovenského pohraničia nazývané aj miestne, alebo krajové, ktoré sú naším prírodným dedičstvom, v súčasnosti miznú, hrozí im zabudnutie, úplná strata a niektoré, žiaľ, už aj úplne vymizli. Stále je však možné ešte tu a tam objaviť ich pozostatky.

Nástupom intenzívneho poľnohospodárstva sa týmto odrodám prestala venovať pozornosť. V súčasnosti ponúkané a predávané moderné odrody však bývajú často veľmi citlivé na zmenu optimálnych podmienok, vtedy podstatne znižujú výnos, či dokonca hynú.

Rovnako, ako sa to deje u hradov a zámkov, vzácných kníh či umeleckých diel, je potrebné snažiť sa aj o ochranu pôvodných odrôd ovocných drevín. Mnohé z týchto odrôd sú veľmi dobre prispôbené miestnym podmienkam a keďže sú odolné a nenáročné na pestovateľské podmienky, lepšie odolávajú škodcom, chorobám a mrazu. V praxi to znamená aj to, že prispôbenie miestnym podmienkam minimalizuje používania chémie na ochranu, či výživu. Vynikajú spektrom svojich chutí, vlastností alebo využitia, sú teda miestnou jedinečnosťou.

Rozvoj spoločnosti prináša aj zásahy do bytovej, či inej investičnej výstavby. Rekonštruujú sa mnohé rodinné domy, mnohé zelené plochy, ktoré kedysi plnili rôzne ekologické či záhradnícke funkcie ustupujú výstavbe rodinných domov. Budujú sa rôzne nákupné, obchodné či priemyselné centra „na zelenej lúke.“ Všetky tieto činnosti sú pre spoločnosť potrebné, avšak realizujú sa na úkor záberu zelene. Zeleň má v krajine nesmierny význam pre kolobeh vody v prírode, pre teplotný režim, pre kvalitu pôdy, pre biologickú diverziu (rozmanitosť), pre prirodzenú ekologickú rovnováhu krajiny.

Problem - dlaczego ?

Stare, pierwotne odmiany drzew owocowych pogranicza polsko-słowackiego nazywane też miejscowymi lub regionalnymi, będące naszym dziedzictwem przyrodniczym, w chwili obecnej znikają, zagraża im zapomnienie, zupełny zanik a niektóre, niestety, już zupełnie wyginęły. Jednak ciągle jeszcze można tu i ówdzie odkryć ich pozostałości.

Wraz z nastaniem rolnictwa intensywnego odmianom tym przestano poświęcać uwagę. Oferowane i sprzedawane obecnie nowoczesne odmiany bywają jednak często bardzo wrażliwe na zmianę warunków optymalnych, wtedy istotnie obniżają urodzajność lub nawet giną.

Podobnie jak dzieje się to w przypadku zamków, cennych ksiąg czy dzieł sztuki, należy również dążyć do ochrony pierwotnych odmian drzew owocowych. Wiele z tych odmian jest bardzo dobrze przystosowanych do miejscowych warunków a ponieważ są wytrzymałe i mało wymagające w uprawie, są bardziej odporne na szkodniki, choroby i mróz. W praktyce oznacza to również, że dostosowanie się do warunków miejscowych minimalizuje wykorzystywanie chemii do ich ochrony lub odżywiania. Wyróżniają się różnorodnością smaków, cech lub zastosowań, są więc miejscowym unikatem.

Rozwój społeczeństwa przynosi również ingerencje w budownictwo mieszkaniowe lub inne budownictwo inwestycyjne. Odnawianych jest wiele domów, wiele terenów zielonych, które kiedyś pełniły różne ekologiczne lub ogrodnicze funkcje ustępują przed budową domów jednorodzinnych. Budowane są różne centra handlowe lub przemysłowe „na zielonej łące“. Wszystkie te działania są potrzebne społeczeństwu, jednak realizo-

Sad v Raslaviciach

Zaujímavé informácie o založení ovocného sadu nám vyzprával p. Ján Ščešňák z Raslavíc: „Môj pradedo Joan Schesnyak /Ščešňak/ odišiel v auguste 1878 aj s manželkou Máriou rod. Kosztovou za prácou do Ameriky. Zobrali so sebou aj syna Martina, ktorý mal v tom čase 6 mesiacov.

Kedže sa im začalo dariť, odišiel za nimi aj syn Ján a neskôr aj najmladší syn Adam. Po návrate domov sa usadili v Raslaviciach. Za zarobené peniaze si kúpili v Raslaviciach dom, neskôr role a les. V roku 1905 si môj dedo Martin Ščešňák kúpil v Uhorských Raslaviciach roľu, ktorá sa volala „Hangyase“.

Až do roku 1939 na nej pestoval obilniny a zemiaky. V apríli 1939 tento pozemok daroval môjmu otcovi Jánovi Ščešňakovi. Otec ešte v jeseni toho istého roku zapriahol kone do voza a išiel do Orkucian pri Sabinove kúpiť ovocné stromčeky. Doviezol plný rebrinák jabloní a hrušiek, z ktorých väčšinu vysadil na pozemok, ktorý získal od otca. Časť stromčekov bolo vysadených v záhradách u viacerých vlastníkov pozemkov. Keďže tento pozemok bol od severu dobre chránený a celý deň tam svietilo slnko, v roku 1946 otec vysadil do sadu aj čerešne.“ O tom, že bolo vysadené väčšie množstvo stromčekov /cca 50 ks čerešní /, hovorí Ján Ščešňák: „V sade bolo potrebné pracovať, zo začiatku stromčeky aj často zalievať vodou. Otec sám túto prácu nevládal urobiť, preto si najal

Sad w Raslavicach

Interesujących informacji o założeniu sadu owocowego dostarczył nam p. Ján Ščešňák z Raslavíc: „Mój pradziadek Joan Schesnyak /Ščešňak/ wyjechał w sierpniu 1878 roku z żoną Márią z domu Kosztową w poszukiwaniu pracy do Ameryki. Zabrali z sobą również syna Martina, który w tym

czasie miał 6 miesięcy. Ponieważ zaczęło się im powodzić, pojechał do nich także syn Ján a później również najmłodszy syn Adam. Po powrocie do domu osiedli w Raslavicach. Za zarobione

pieniądze kupili sobie w Raslavicach dom, później ziemię i las. W roku 1905 mój dziadek Martin Ščešňák kupił w Uhorskich Raslavicach ziemię, która nazywała się „Hangyase“.

Aż do roku 1939 uprawiał na niej zboże i ziemniaki. W kwietniu 1939 roku grunt ten podarował mojemu ojcu Jánowi Ščešňakowi. Ojciec jeszcze jesienią tego samego roku zaprzęgnął konie do wozu drabiniastego i pojechał do Orkucian pod Sabinovem kupić drzewka owocowe. Przywiózł wóz pełny jabłoni i grusz, z których większość posadził na gruncie uzyskanym od ojca. Część drzewek zostało wysadzonych do ogrodów wielu właścicieli działek. Ponieważ grunt ten od północy był dobrze chroniony i cały dzień świeciło

cały dzień świeciło

Čo sa píše v kronike v oblasti Horného Šariša.

O stave a rozvoji ovocinárstva v oblasti Horného Šariša sa najviac dozvedáme z kroník a rôznych dobových archívnych dokumentov. Dôkaz o tom, ako sa do regiónu získavali ovocné stromčeky nachádzame v obecnej kronike malej obce Snakov vzdalenej asi 20 km od Bardejova, v ktorej sa píše:

„Dňa 12. novembra 1885 bol prešovským gréckokatolíckym biskupom menovaný za farára do Snakova kňaz Emil Kubek. Kronikár ho spomína ako dobrého hospodára a ovocinára. V roku 1890 ako prvý v celom okolí zasial na polia viacročnú krmovinu ľadenec rožkatý, tzv. bolhaj (Lotus corniculatus), ktorý mal vyššie výnosy ako ostatné trávnaté porasty. Kronikár ďalej uvádza, že menovaný kňaz dal v roku 1896 dovieť do obce jeden vagón ovocných stromčekov, ktorými bola vysadená veľká farská záhrada, záhrady ostatných občanov, a na darovanom pozemku oproti kaplnke bol založený ovocný sad.“

Uvedený ovocný sad už neexistuje, ale v starých záhradách pri starých drevených domoch sa dodnes nachádzajú veľmi staré ovocné stromy – jablone, slivky a hrušky. Zo štyroch stromoch sme preniesli staré odrody do genofondového sadu. Odkiaľ boli dovezené ovocné stromčeky kronikár neuvádza.

Co zostało zapisane w kronice regionu Szarysza Górnego.

O stanie i rozwoju sadownictwa w regionie Szarysza Górnego najwięcej dowiadujemy się z kronik i różnych dawnych dokumentów archiwalnych. Dowód na to, jak w regionie pozyskiwano drzewka owocowe znajdujemy w kronice gminnej małej miejscowości Snakov oddalonej o około 20 km od Bardejova, która podaje:

„W dniu 12 listopada 1885 roku proboszczem w Snakowie został mianowany przez prešovskiego biskupa greckokatolickiego ksiądz Emil Kubek. Kronikarz wspomina go jako dobrego gospodarza i sadownika. W roku 1890 jako pierwszy w całej okolicy zasiał na polach wieloletnią roślinę pastewną komanicę zwyczajną (Lotus corniculatus), która miała wyższe plony niż pozostałe użytki zielone. Kronikarz dalej podaje, że mianowany ksiądz kazał w roku 1896 przywieźć do wsi jeden wagon drzewek owocowych, którymi został obsadzony duży ogród parafialny, ogrody pozostałych mieszkańców a na podarowanym gruncie naprzeciwko kapliczki został założony sad owocowy“. Wspomniany sad owocowy już nie istnieje ale w starych ogrodach koło starych drewnianych domów do dzisiaj znajdują się bardzo stare drzewa owocowe – jabłonie, śliwki i grusze. Do sadu stanowiącego zasób genowy przenieśliśmy stare odmiany czterech drzew. Skąd zostały przywiezione drzewka owocowe kronikarz nie podaje.

krajiny. Často sa stáva, že pri výstavbe sa odstránia staré ovocné, či okrasné stromy, a to bez toho, aby sa zistilo, či náhodou neide o vzácny druh. Týmto prichádzame nielen o dedičstvo po našich predkoch, ale často i o posledné kúsiky zelene v prírode.

Na Slovensku sa na prelome devätnásteho a dvadsiateho storočia pestovalo viac ako 300 odrôd jabloní, v súčasnosti je rozšírené pestovanie len asi 50 odrôd, a aj to prevažne zahraničných.

S miznutím starých sort ovocia tak prichádzame nielen o tieto odrody, ale často aj o špeciality a jedlá, prípadne krajové výrobky, ktoré sú na ne viazané.

Stromy vo forme tradičných kmenných tvarov plnia estetickú a krajinársku funkciu.

Mnohé odrody majú využitie v ekologickom poľnohospodárstve. Ako nositelia unikátnych génov sú významným zdrojom pre šľachtenie nových odrôd.

Mnohé pôvodné odrody ovocných stromov môžu slúžiť v škôlkarstve ako kmeňotvorné odrody, alebo zdroj semien pre podpníky, v oblasti zdravej výživy...

Genofond rastlinných druhov predstavuje dôležitú súčasť biologickej diverzity, z ktorej má ľudstvo veľký úžitok. Rozširovanie iba malého počtu odrôd z jednotlivých rastlinných druhov by spôsobilo výrazné obmedzenie diverzity pestovaných plodín.

Jabľoň v Magurskom Parku Narodowom.

wane są kosztem zieleni. Zieleni ma w kraju duże znaczenie dla obiegu wody w przyrodzie, dla regulacji temperatury, dla jakości gleby, dla różnorodności biologicznej, dla naturalnej równowagi ekologicznej kraju. Często zdarza się, że przy budowie usuwa się stare drzewa owocowe lub ozdobne bez sprawdzenia czy przypadkiem nie chodzi o rzadki gatunek. W ten sposób tracimy nie tylko dziedzictwo naszych przodków ale niejednokrotnie także ostatnie skrawki zieleni w przyrodzie.

Na Słowacji na przełomie XIX i XX wieku uprawiano ponad 300 odmian jabłoni, w chwili obecnej rozpowszechnione są uprawy tylko około 50 odmian, przeważnie zagranicznych

Z zanikaniem starych gatunków owoców tracimy nie tylko te odmiany ale często także specjalności kuchni i potrawy lub produkty regionalne, które się z nimi wiążą.

Drzewa w postaci tradycyjnych form wysokopiennych spełniają funkcję estetyczną i krajobrazową.

Wiele odmian ma zastosowanie w rolnictwie ekologicznym. Jako posiadacze unikalnych genów są ważnym źródłem służącym do uszlachetniania nowych odmian.

Wiele odmian pierwotnych drzew owocowych może służyć w szkółkarstwie jako odmiany tworzące pień lub źródło nasion na podkładki, w dziedzinie zdrowego odżywiania...

Pula genowa gatunków roślinnych stanowi ważną część różnorodności biologicznej, z której ludzkość czerpie duże korzyści. Rozpowszechnianie jedynie małej liczby odmian poszczególnych gatunków roślinnych spowodowałoby wyraźne ograniczenie różnorodności uprawianych roślin.

Definícia územia - kde ?

Sú poznatky o tom, že v minulosti obyvatelia z oboch strán hranice voľne prekračovali štátnu hranicu - zo Slovenska chodili do tzv. „Galície“ a opačne. Účelom týchto ciest boli nielen návštevy priateľov a známych (časté boli aj prípady zmiešaných sobášov), ale aj cesty za prácou, na gazdovské dvory do blízkych dedín. Predpokladáme, že ak existovali takéto vzájomné kontakty obyvateľov, potom veľmi pravdepodobne dochádzalo takýmto spôsobom aj k vzájomnej výmene osvedčených ovocných druhov. Oblasť je význačná aj tým, že do roku 1947 žilo na Poľskej strane obyvateľstvo, ktoré hovorilo rovnakým jazykom ako obyvatelia v prihraničí zo Slovenskej strany.

Projektové územie je zadefinované na slovenskej strane ako región Horného Šariša a z poľskej strany ako územie Nízkych Beskýd, nachádza sa na rozhraní Východných a Západných Karpát.

Región Horný Šariš leží na severovýchode Slovenska. Zo severu hraničí so štátnou hranicou s Poľskom a tvoria ho sútoky riek Topľa, Ondava a Torysa. Do tohto regiónu patria okresy Bardejov, Svidník a čiastočne aj Stropkov. Územie na poľskej strane je ohraničené z východu hranicou parku - Magurski Park Narodowy, zo severu spojnicou ciest medzi mestami Jasło, Gorlice a Nowy Sącz, zo západu spojnicou medzi mestami Nowy Sącz, Stary Sącz a Piwniczna Zdrój.

Celé uvedené územie sa vyznačuje neoceniteľne bohatými historickými pamiatkami, krásnou a bohatou klenotnicou prírodných a krajinársko-ekologických krás. K najsilnejším stránkam regiónu patrí atraktivita prírodného prostredia a klimatické pomery, neznečistená príroda, ktorá nie je postihnutá priemyselnými škodlivinami, bohatá flóra a množstvo zveri. Uvedené územie patrí do oblasti Nízkych Beskýd, ktorých príroda je zachovaná, pestrá a mnohotvárna. Celá oblasť leží v

Definicja obszaru - gdzie ?

Istnieja informácie o tom, že v przeszłości mieszkańcy z obu stron granicy swobodnie przekraczali granicę państwa – ze Słowacji jeździli do tzw. „Galicji“ i na odwrot. Celem tych podróży były nie tylko odwiedziny przyjaciół i znajomych (częste były też przypadki małżeństw mieszanych), ale także wyjazdy za pracą, do wiejskich zagród do pobliskich wiosek. Przypuszczamy, że jeżeli istniały tego typu wzajemne kontakty mieszkańców, bardzo prawdopodobne jest, że dochodziło w ten sposób także do wzajemnej wymiany sprawdzonych gatunków owoców. Obszar charakteryzuje się również tym, że do roku 1947 po stronie polskiej mieszkała ludność, która mówiła takim samym językiem jak mieszkańcy terenów przygranicznych po stronie słowackiej.

Obszar objęty projektem jest zdefiniowany po stronie słowackiej jako region Szarysza Górnego a po stronie polskiej jako obszar Beskidu Niskiego, znajduje się na pograniczu Karpat Wschodnich i Zachodnich.

Region Szarysz Górny leży na północnym wschodzie Słowacji. Na północy ogranicza go granica państwowa z Polską a tworzą go zbiegi rzek: Topľa, Ondava i Torysa. Do regionu tego należą powiaty Bardejov, Svidník a częściowo także Stropkov. Teren ten po stronie polskiej jest ograniczony na wschodzie granicą parku – Magurskiego Parku Narodowego, na północy linią wyznaczaną przez drogi pomiędzy miastami Jasło, Gorlice i Nowy Sącz, na zachodzie linią pomiędzy miastami Nowy Sącz, Stary Sącz i Piwniczna Zdrój.

Cały wspomniany obszar odznacza się niezwykle bogatymi zabytkami, piękną i nieprzebraną skarbnicą bogactwa przyrodniczego i krajobrazowo-ekolo-

Jabłoń z Cieklińskiej Hory

Pán Janusz Kowalski nás pri druhej návšteve Ciekline zaviedol do odľahlej časti pri Ciekline, kde na kopci, v lone čistej a tichej prírody a vo veľmi skromných podmienkach, žije niekoľko rodín. Prišli sme k domu pani Maximovej. Pri vchode do dvora stala statná stará jablň, ktorej tieň nás ochraňoval pred páľavou augustového slnka. Keď sme vysvetlili pani domácej čo chceme, na chvíľu nás opustila, vošla do domčeka. Keď vyšla znovu z domu von, v ruke držala akýsi papier. Bola to stará fotografia, na ktorej bolo niekoľko osôb stojacich pod stromom. Medzi nimi aj žena v stredných rokoch, ktorá držala na rukách malé bábätko. Vzápätí prišlo vysvetlenie:

„Na tejto fotografii je moja rodina. Žena s dieťaťom na rukách je moja mamka, to dieťa som ja. Teraz stojíme presne na tom istom mieste, ako tí na fotografii.“

Na vysvetlenie musíme doplniť, že osoby na fotografii stali pod mladým, ale vysokým stromom, ktorého vek sme odhadli na 20 až 30 rokov. Pani Maximova sa narodila v roku 1939. Spomínaná jablň ma dnes výšku 9m, obvod kmeňa 165 cm a stále rodí chutné jablka.

Jabłoń z Góry Cieklińskiej

Pan Janusz Kowalski podczas drugiej wizyty w Cieklinie zaprowadził nas do odległej części pod Cieklinem, gdzie na łonie czystej i cichej przyrody i w bardzo skromnych warunkach mieszka kilka rodzin. Przystaliśmy do domu pani Maximovej. Przy wejściu na podwórko stała dorodna stara jablń, której cień chronił nas przed żarem sierpniowego słońca. Kiedy wyjaśniliśmy gospodyni czego chcemy, na chwilę nas opuściła, weszła do domku. Kiedy wyszła znovu na zewnątrz w ręce trzymała jakiś papier. Było to stare zdjęcie, na którym było kilka osób stojących pod drzewem. Wśród nich także kobieta w średnim wieku, która trzymała na rękach niemowlę. Zaraz pojawiło się wyjaśnienie:

„Na tym zdjęciu jest moja rodzina. Kobieta z dzieckiem na rękach to moja mama, tym dzieckiem jestem ja. Teraz stoimy dokładnie w tym samym miejscu co ludzie na zdjęciu.“

Dla wyjaśnienia musimy dodać, że osoby na fotografii stały pod młodym ale wysokim drzewem, którego wiek oceniliśmy na 20 do 30 lat. Pani Maximova urodziła się w roku 1939. Wspomniana jablń ma dzisiaj 9 m wysokości, obwód pnia 165 cm i ciągle rodzi smaczne jabłka.

Korczyne sa rozvíjalo veľmi rýchlo. Potvrdením môže byť skutočnosť, že to bol práve Korczyn, kde bol položený základ spracovania ovocia - džemy a zaváraniny z Korczyna, mali dobré meno nielen doma, ale i v zahraničí (vývoz). Bohužiaľ, toto zariadenie prestalo existovať po transformácii na začiatku 90. rokov. Pre zaujímavosť by som tiež chcel skonštatovať, že v mojom sade sa nachádzala odroda jablone, ktorá bola Fr. Dubielom pomenovaná Cieklina (meno pravdepodobne pochádza podľa obce Cieklin, alebo podľa názvu hory Cieklinki, vysokej 543 m, kde sa nachádza Walašská osada. Možno práve tu, v Cieklinie, Fr. Dubiel našiel odrodu, ktorá svojim vzhľadom a chuťou mierne pripomínala niečo z Koksy. Stálo by za to ísť tam pri hľadaní starých odrôd ovocných stromov. V súčasnosti je tam ešte niekoľko obývaných domov a na vrchol Cieklinki vedie asfaltová cesta.“

Janusz Kowalski

z miestovým vlastnícom škótki nazviskiem Zwiercan (imienia tego pana niestety nie znam). Tu Ks. Dubiel założył sad plebański, a po jego śmierci (zmarł na początku lat 70-tych XX. wieku), sadem zajmował się kolejny proboszcz, Ks. Stanisław Władyka. Założył on nowy sad o powierzchni ok.1,5 ha, a stary częściowo zlikwidował. Zarówno Ks. Dubiel jak i jego następca przez cały ten czas utrzymywali bliskie stosunki z moją rodziną. Dziadek jeszcze pod koniec lat 80-tych XX wieku często jeździł do Korczyny, gdzie pomagał w pracach sadowniczych i gdzie nabył wiele cennych umiejętności w tej dziedzinie.

Sadownictwo na terenie Korczyny rozwijało się dość pręźnie. Potwierdzeniem niech będzie fakt, że właśnie w Korczynie powstał zakład przetwórstwa owocowego, Dżemy i konfitury z Korczyny cieszyły się uznaniem nie tylko w kraju, ale i za granicą (eksport). Niestety zakład ten przestał istnieć po transformacji ustrojowej na początku lat 90-tych.

Jako ciekawostkę chciałbym również podać fakt, że w moim sadzie znajdowała się odmiana jabłoni, która przez Ks. Dubiela została nazwana Cieklina (nazwa zapewne pochodzi od miejscowości Cieklin lub od nazwy góry Cieklinki, wys. 543 m, gdzie znajduje się przysiółek Walaśkie. Być może to tu na Cieklinie ks. Dubiel natrafił na tę odmianę, która swoim wyglądem i smakiem przypominała nieco Kokszę. Warto byłoby się tam wybrać w poszukiwaniu starych odmian drzew owocowych. Obecnie jest tam jeszcze kilka zamieszkałych domów, a pod sam szczyt Cieklinki prowadzi asfaltowa droga.“

Janusz Kowalski

Sad v Ciekline

v mierne teplej klimatickej oblasti s priemernou ročnou teplotou vzduchu 6-8 ° C. Ročné zrážky sa pohybujú v rozmedzí 700 – 800 mm. Snehová pokrývka je 80 - 100 dní v roku, v niektorých častiach je hrubá viac ako 80 cm.

Územie obsahuje prvky západo-karpatskej aj východokarpatskej fauny. Druhové spektrum je ovplyvnené zasahovaním Chránenej krajiny oblasti Východné Karpaty a Národného Parku Magurského. Vo väčšej miere sú tu zastúpené sekundárne brezovo-borovicové lesíky, bukové a dubové lesy, jedľovo-smrekové lesy a ružovo-trnkové kroviny.

gicznego. Do najmocniejszych zalet regionu należy atrakcyjność środowiska naturalnego i warunki klimatyczne, czysta przyroda, której nie skazyły zanieczyszczenia przemysłowe, bogata flora i mnóstwo zwierząt. Przedstawiony teren należy do obszaru Beskidu Niskiego, którego przyroda jest nienaruszona, barwna i różnorodna. Cały obszar leży w umiarkowanie ciepłej strefie klimatycznej ze średnią roczną temperaturą powietrza 6-8 ° C. Opady roczne wahają się w zakresie 700 – 800 mm. Pokrywa śnieżna zalega 80-100 dni w roku, w niektórych częściach jej grubość wynosi ponad 80 cm.

Teren ten zawiera elementy fauny zachodniokarpackiej oraz wschodniokarpackiej. Na zakres gatunków wpływ ma oddziaływanie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Karpaty Wschodnie” i Magurskiego Parku Narodowego. W większości występują tu wtórne lasy brzożowo-sosnowe, lasy bukowe i dębowe, lasy jodłowo-świerkowe oraz krzewy róży i tarniny.

Mapa projektového územia.

Riešenie: ako ?

Dňa 16.8.2010 bola Prešovským samosprávnym krajom vyhlásená Výzva na predkladanie žiadostí o finančný príspevok pre mikroprojekty z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF) v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007-2013.

Uvedená Výzva sa v tom správnom okamžiku stretla s dlhodobým záujmom záhradkárov – zachrániť staré, pôvodné odrody ovocných drevín poľsko – slovenského pohraničia a vysadiť ich v sade, na jednom mieste. A navyše, v prípade úspešnej realizácie mikroprojektu tak pribudne v Bardejove k „Poľsko – slovenskému domu“ aj „Poľsko – slovenský genofondový sad“ čím poľsko – slovenská spolupráca v regióne získa ďalší rozmer a kvalitu...

- ≈ Výhodou bolo, že záhradkári: mali vyhladený pozemok vhodný na realizáciu projektu. Jeho bezplatné poskytnutie na realizáciu projektu sme na základe dlhodobých partnerských vzťahov s Mestom Bardejov vyriešili dohodou o partnerstve pri realizácii projektu,
- ≈ dlhodobo spolupracujú s Poľským zväzom záhradkárov v Gorliciach, ktorý je nezastupiteľný pri mapovaní genofondu a zbere informácií na poľskom pohraničí, vrátane záväzku trvalej udržateľnosti výstupov a výsledkov projektu,
- ≈ v zmysle stavebného zákona projektová aktivita nepodliehala povoleniu konaniu (stavebnému povoleniu resp. ohláseniu drobnej stavby), nakoľko výsadba stromov nie je stavba, čo uľahčilo a podstatne skrátilo prípravu žiadosti,
- ≈ projekt prirodzene nadväzuje na 2 projekty zrealizované v rámci Programu Inicijatyvy Spoločenstva INTERREG III A v programovacom období 2004 – 2006:
- ≈ **Názov 1. projektu:** „Podporou záhradkárstva k integrácii a rozvoju hraničného bardejovsko – gorlického regiónu“

Rozwiązanie: jak ?

W dniu 16.08.2010 r. Województwo Prešovskie ogłosiło zaproszenie do składania wniosków o dofinansowanie mikroprojektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Republika Słowacka 2007-2013.

Wspomniany nabór w odpowiednim momencie spotkał się z wieloletnim dążeniem działkowców - ocalić stare, pierwotne odmiany drzew owocowych pogranicza polsko-słowackiego i posadzić je w sadzie, w jednym miejscu. A poza tym w przypadku udanej realizacji mikroprojektu w Bardejowie obok „Domu Polsko-Słowackiego“ przybędzie także „Polsko-słowacki sad stanowiący zasób genowy“ dzięki czemu współpraca polsko-słowacka w regionie zyska nowy wymiar i jakość...

- ≈ Korzystne było to, że działkowcy:
- ≈ mieli wybrany grunt odpowiedni na realizację projektu. Został on bezpłatnie przekazany dla celów realizacji projektu w oparciu o długoletnie kontakty partnerskie z Miastem Bardejov na podstawie umowy partnerskiej przy realizacji projektu,
- ≈ od dawna współpracują z Polskim Związkiem Działkowców w Gorlicach, który jest niezastąpiony przy tworzeniu mapy puli genowej i zbieraniu informacji na polskim pograniczu a także przy zobowiązaniu do utrzymania trwałości produktów i rezultatów projektu,
- ≈ zgodnie z prawem budowlanym działania w projekcie nie podlegają procedurze wydawania pozwolenia na budowę (ani pozwolenia na budowę ani zgłoszenia), ponieważ sadzenie drzew nie jest budową, co ułatwiło i istotnie skróciło przygotowanie wniosku,
- ≈ projekt w naturalny sposób nawiązuje do 2 projektów zrealizowanych w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A w okresie programowym 2004 – 2006:

Michaela Archanjela, kde okrem pastoračnej práce, rozvíjal svoj záujem o záhradkárstvo a sadovníctvo. Zvlášť sa zaujímal o štepenie ušľachtilých odrôd jabloní a hrušiek do "podpníkov" pri cestách v malých (pozostávajúcich z niekoľkých stromov) sadoch miestnych hospodárov. Učil tiež miestnych ľudí štepiť ovocné stromy, vrátane môjho deda. Tieto informácie mám od mojej rodiny (dedka, babičky a jej sestry Márie Mlickiej, ktorá bola mnoho rokov žena v domácnosti u Fr. Dubiela a neskôr u jeho nástupcu Ks. Władyki).

Ks. Stefan Dubiel, než odišiel z Cieklina, vytvoril veľký farský sad, ktorý bol vytatý v roku 1992.

Jeho záujem o záhradkárstvo pokračovalo aj v obci Korczyna pri Krosne, kde bol za vojny menovaný za pastora. Začal spolupracovať s miestnym majiteľom škôlky s priezviskom Zwiercan (krstné meno tohto pána bohužiaľ neviem). Aj tu Fr. Dubiel založil farský sad, po jeho smrti (zomrel na začiatku 70. rokov dvadsiateho storočia) sa ovocnou záhradou zaoberal ďalší kňaz, Ks. Stanisław Władyka. On vytvoril nový ovocný sad o rozlohe cca. 1, 5 ha a starý čiastočne zlikvidoval. Rovnako ako Fr. Dubiel, aj jeho nástupca, po celú dobu udržiaval úzke vzťahy s mojou rodinou. Dedo aj na konci 80. rokov dvadsiateho storočia často cestoval do Korczyna, kde pomáhal pri práci v sade a kde aj on získal v tejto oblasti mnoho cenných zručností.

do konca pewien názvov dvoch ostatných odmian. Mam wátpliwości, czy były to odmiany gdzieś zarejestrowane czy używane tylko lokalnie przez wspomnianego ks. Dubiela i miejscowych ludzi (?). Poza tym zachowały się jeszcze 3 lub 4 odmiany, których nazw nie potrafię podać. Wiem natomiast, że niegdyś były także : Linda, Piękna z Repty, Landsberska, Złota Reneta i inne. W sumie około 23 odmian jabłoni, 3 odmiany grusz, 5 odmian śliwek i 2 odmiany wiśni.

W większości na jednym pnium szczepione były po 2 lub 3 odmiany. Niektóre ze wspomnianych odmian jabłoni znajdują się w zaniku.

Na rok lub dwa przed II wojną światową Ks. Stefan Dubiel przebywał jako wikary w naszej Rzymsko-Katolickiej Parafii p.w. Świętego Michała Archanioła, gdzie oprócz pracy duszpasterskiej rozwijał swoje zainteresowania ogrodnictwem i sadownictwem. Szczególnie upodobał on sobie szczepienie szlachetnych odmian jabłoni i grusz na przydrożnych „dżiczkach” oraz w niewielkich (liczących po kilka drzew) sadoch miejscowych gospodarzy. Uczył również jak szczepić drzewa owocowe miejscowych ludzi, w tym mojego dziadka. Informacje te posiadam od członków mojej rodziny (dziadka, babci oraz jej siostry Marii Mlickiej, która przez wiele lat była gospodynią u ks. Dubiela, a później u jego następcy Ks. S. Władyki). Ks. Stefan Dubiel, zanim wyjechał z Cieklina, zdołał założyć tu duży sad plebański, który został wycięty w 1992 roku. Swoje pasje ogrodnicze kontynuował w miejscowości Korczyna koło Krosna, gdzie w czasie wojny został mianowany proboszczem. Nawiązał współpracę

Zaujalo nás. Sad v Ciekline

„V obci Cieklin na Podkarpatsku možno nájsť pozostatky starých domácich jablňových sádov. Mám jeden z týchto sádov, ktorý akoby zázrakom prežil až do súčasnosti. Pravdepodobne sa v ňom zachovali jedny z najstarších odrôd jabloní z okolia Cieklina. Sad bol založený v roku 1951 mojim dedom - Michałom Biernackim, na naliehanie farára Fr. Stephana Dubiela, amatérskeho pestovateľa a záhradníckeho nadšenca. Na začiatku dedo zasadil 60 kusov jabloní. V súčasnosti z nich ostalo 31 stromov, rastúcich na ploche približne 34 árov, v sponě 7 x 8 m. Ide o tieto odrody: Boiken, Gustaw, CesarzWilhelm, Jonathan, Bankroft, Ananas Berzeniecki, Graftszynek, Boskop, Pepina Lineusza, Starking, Piękna z Barnaku, Szara z Zauberton, Kalwaryjska (nie som si istý, či hláskovanie je správne. Taktiež nie som si úplne istý názvami dvoch posledných odrôd. Pochybujem, že by boli tieto odrody niekde registrované alebo používané, pravdepodobne sa rozširovali iba miestne, prostredníctvom Fr. Dubiela a miestnych ľudí). Okrem toho sú zachované

ešte tri alebo štyri odrody, ktorých názvy nepoznám. Viem len, že tam boli tiež: Linda, Piękna z Repty, Landsberska, Złota Reneta a ďalšie. Celkom asi 23 odrôd jabĺk, tri odrody hrušiek, 5 odrôd sliviek a 2 odrody višní. Vo väčšine prípadov boli do jedného kmeňa naštepené 2 alebo 3 odrody. Niektoré z týchto odrôd jabloní už zanikli. Fr. Stefan Dubiel strávil rok alebo dva pred druhou svetovou vojnou ako kaplán v našej rímsko-

Sad v Cieklinie

Przy opracowywaniu informacji o starych drzewach owocowych polecono nam p. Janusza Kowalskiego z Cieklina w Polsce. Podczas naszej pierwszej wizyty z zainteresowaniem nas wysłuchał. Po zaznajomieniu się z celem naszego projektu zaprowadził nas do starego ale uprawianego sadu swoich rodziców. Chociaż w sadzie znajdowały się stare jabłonie, potrafił określić każdą odmianę. Równocześnie opowiedział nam historię powstania tego sadu. „W miejscowości Cieklin na Podkarpaciu można spotkać pozostałości dawnych przydomowych sadów jabłoniowych. Jestem właścicielem jednego z takich sadów, który jakimś cudem przetrwał częściowo do chwili obecnej. Prawdopodobnie zachowały się w nim jedne z najstarszych odmian jabłoni na terenie Cieklina. Został założony w 1951 r. przez mojego dziadka – Michała Biernackiego za namową Ks. Stefana Dubiela, sadownika amatora i pasjonata ogrodnictwa. Na początku dziadek posadził 60 sztuk jabłoni. Obecnie pozostało 31 drzew rosnących na powierzchni ok. 34

arów, w rozstawie 7 x 8 m. Są to następujące odmiany: Boiken, Gustaw, CesarzWilhelm, Jonathan, Bankroft, Ananas Berzeniecki, Graftszynek, Boskop, Pepina Lineusza, Starking, Piękna z Barnaku, Szara z Zauberton,

Kalwaryjska (Nie jestem jednak przekonany, czy podana przeze mnie pisownia jest poprawna. Nie jestem równie

Priorita 2.: Socio – ekonomický rozvoj

- **Opatrenie 2.3:** Podpora lokálnych iniciatív - Fond mikroprojektov

- **Cieľ projektu:** Prehĺbenie priamych kontaktov medzi komunitami záhradkárovv slovensko – poľskom, hraničnom regióne, na báze spoločného záujmu o záhradkársku činnosť

- **Doba realizácie:** 1. 3. 2006 – 31. 12. 2006

- **Prijímateľ pomoci:** Slovenský zväz záhradkárov - Okresný výbor v Bardejove.

Tytuľ 1 projektu: „Poprzez wsparcie ogródków działkowych do integracji i rozwoju bardejovsko-gorlickiego regionu granicznego”

-**Priorytet 2:** Rozwój społecznogospodarczy

- **Działanie 2.3:** Wsparcie inicjatyw lokalnych – Fundusz Mikroprojektów

- **Cel projektu:** Pogłębienie bezpośrednich kontaktów pomiędzy społecznościami działkowców w polsko-słowackim regionie granicznym, na bazie wspólnego zaangażowania w uprawę ogródków działkowych

- **Okres realizacji:** 1. 3. 2006 – 31. 12. 2006

- **Beneficjent:** Słowacki Związek Działkowców – Komitet Powiatowy w Bardejowie.

Vzdelávanie záhradkárov v Bardejove.

Výstava ovocia a zeleniny.

Športový deň záhradkárov.

Názov 2. projektu

„Rozvoj hraničného regiónu spoločnou propagáciou a zriadením Poľsko – Slovenského domu v Bardejove“

Opatrenie 2.

Socio – ekonomický rozvoj

Podopatrenie 2.2.

Ochrana prírodného a kultúrneho dedičstva

Cieľ projektu

Rozvoj cezhraničnej slovensko - poľskej spolupráce využitím existujúcich zdrojov prírodného a kultúrneho dedičstva

Doba realizácie

7. 4. 2006 – 31. 1. 2007

Prijímateľ pomoci

Mesto Bardejov

Poľsko – slovenský dom v Bardejove.

Tytuľ 2 projektu

Rozwój regionu granicznego poprzez wspólną promocję i budowę Domu Polsko-Słowackiego w Bardejowie“

Działanie 2.

Rozwój społeczno-gospodarczy

Poddziałanie 2.2

Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego

Cel projektu

Rozwój polsko-słowackiej współpracy transgranicznej poprzez wykorzystanie istniejących zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

Okres realizacji

7. 4. 2006 – 31. 1. 2007

Beneficjent

Miasto Bardejov

Poľsko – slovenský dom v Gorliciach.

A čo bude ďalej ?

Vybudovaným sedom sa bude prezentovať, propagovať a uchovávať pôvodný genofond ovocných stromov, ktorý sa našiel, zmapoval a následne na jednom mieste aj zachoval a udržal pre ďalšie generácie. Z tohto pohľadu projekt ďaleko presahuje význam oprávneného územia pohraničia.

Popísaný a zrealizovaný proces mapovania a záchrany sa zrealizovaným projektom zďaleka nekončí, ale bude plynule pokračovať v ďalších rokoch, v rôznych podobách. Jednou z alternatívnych možností jeho pokračovania je ich priama výsadba do prírodných skanzenov, k domom v záhradách, k poľným cestám, do obecných či mestských parkov, prípadne je možné ich využitie aj v terénoch pri zazeleňovaní krajiny.

I co dalej ?

Utworzony sad będzie reprezentował, promował i zachowywał pierwotny zasób genowy drzew owocowych, który został odnaleziony, ujęty na mapie a następnie w jednym miejscu zachowany i utrzymany dla kolejnych pokoleń. Z tego punktu widzenia projekt znacznie przekracza znaczenie obszaru kwalifikowanego pogranicza.

Opisany i zrealizowany proces utworzenia mapy i ocalenia nie kończy się na zrealizowanym projekcie, ale będzie płynnie kontynuowany w kolejnych latach, w różnych formach. Jedną z alternatywnych możliwości jego kontynuacji jest ich bezpośrednio wysadzenie w skansenach przyrody, w przydomowych ogrodach, wzdłuż poľnych dróg, w parkach gminnych lub miejskich, ewentualnie możliwe jest także ich wykorzystanie na terenach przy zazielenianiu kraju.

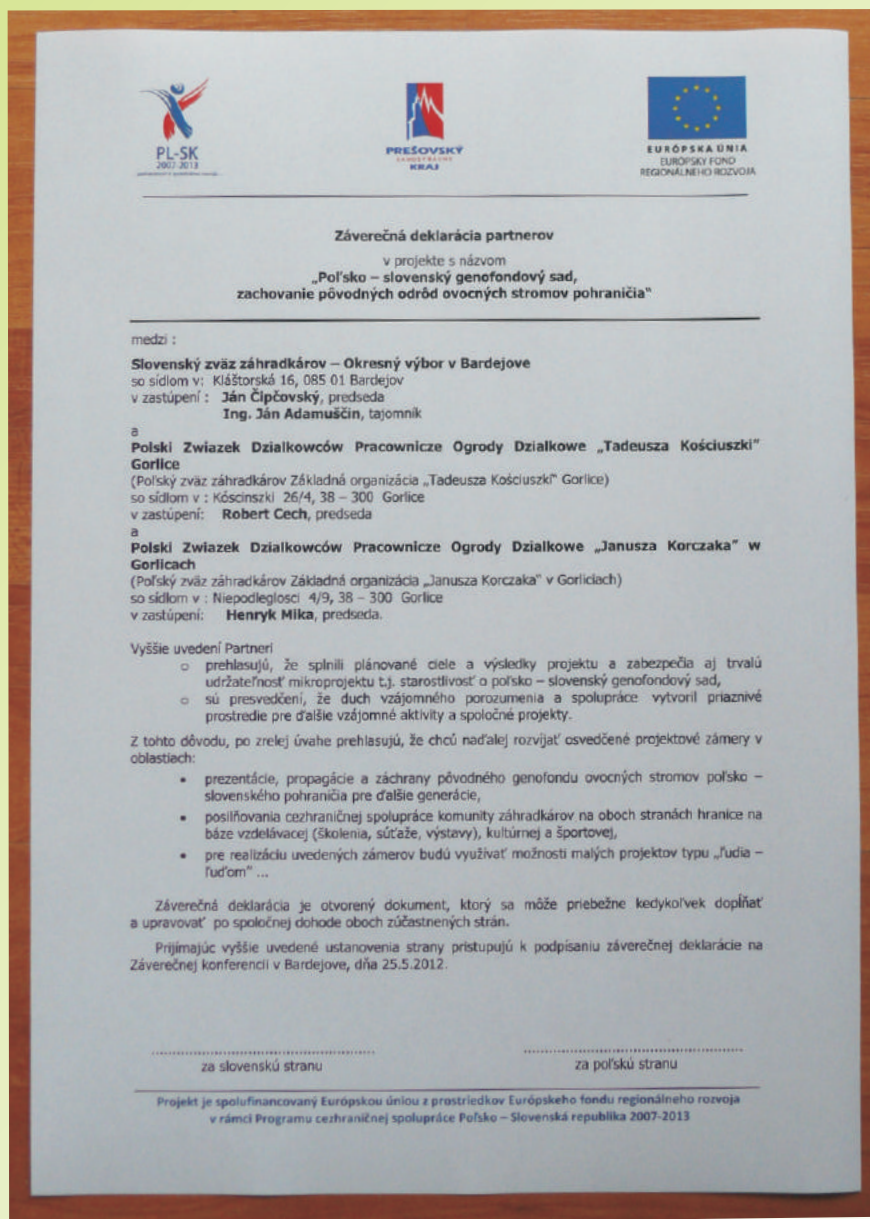
Jablká z obce Cieklin.

Hrušky z obce Snakov.

Závěrečná společná deklarácia účastníkov definujúca nové projektové témy pre rozvoj ďalšej cezhraničnej spolupráce v budúcnosti.

Końcowa wspólna deklaracja uczestników definiująca nowe tematy projektów w celu dalszego rozwoju współpracy.

Dňa 15.10.2010 o 10:05 hod. bola v Prešove predložená žiadosť o poskytnutie nenávratného finančného príspevku na realizáciu mikroprojektu, vrátane príloh, v ktorej boli definované dôležité parametre projektu:

Hlavný cieľ projektu:

- Ochrana a rozvoj prírodného dedičstva, konkrétne miestnych, starých a krajových odrôd ovocných stromov poľsko – slovenského pohraničia, ktorým v súčasnosti hrozí zabudnutie či úplný zánik.
- Posilnenie a propagácia cezhraničnej spolupráce medzi prihraničnými komunitami formou aktívnej účasti na realizácii projektu.

Čiastkové ciele projektu:

- Vybudovanie „Poľsko – slovenského genofondového sadu v Bardejove“ pre záchranu a uchovanie miestnych, starých a krajových odrôd ovocných stromov poľsko – slovenského pohraničia.
- Vypracovanie propagačného dokumentu - publikácie v poľsko – slovenskej mutácii prezentujúcej databázu, popis a fotodokumentáciu zachovaných pôvodných odrôd ovocných drevín, vrátane priebehu realizácie projektu.
- Rozvoj existujúcich a vznik nových cezhraničných partnerských vzťahov medzi prihraničnými komunitami ako výsledok masívnej kampane záchranu spoločného prírodného dedičstva pohraničia.
- Prijatie záverečnej spoločnej deklarácie účastníkov projektu definujúcej nové projektové témy pre rozvoj ďalšej cezhraničnej spolupráce v rôznych oblastiach spoločenského života.

W dniu 15. 10. 2010 r. o godz. 10:05 w Prešowie został złożony wniosek o dofinansowanie realizacji mikroprojektu wraz z załącznikami, w którym zostały zdefiniowane istotne parametry projektu:

Główny cel projektu:

- ☒ Ochrona i rozwój dziedzictwa przyrodniczego, a konkretnie miejscowych, starych i regionalnych odmian drzew owocowych pogranicza polsko-słowackiego, którym obecnie grozi zapomnienie lub zupełny zanik.
- ☒ Wzmocnienie i promocja współpracy transgranicznej pomiędzy społecznościami przygranicznymi w formie aktywnego udziału w realizacji projektu.

Cele szczegółowe projektu:

- Utworzenie „Polsko-słowackiego sadu stanowiącego zasób genowy w Bardejowie” w celu ocalenia i zachowania miejscowych, starych i regionalnych odmian drzew owocowych pogranicza polsko-słowackiego.
- Opracowanie dokumentu promocyjnego – publikacji w polsko-słowackiej wersji językowej prezentującej bazę danych, opis i fotodokumentację zachowanych pierwotnych odmian drzew owocowych łącznie z przebiegiem realizacji projektu.
- Rozwój istniejących i powstanie nowych transgranicznych kontaktów partnerskich pomiędzy społecznościami przygranicznymi jako wynik intensywnej kampanii mającej na celu ratowanie wspólnego dziedzictwa przyrodniczego pogranicza.
- Przyjęcie końcowej wspólnej deklaracji uczestników projektu definiującej nowe tematy projektów w

Aktivity projektu:

- Pracovné stretnutia projektového tímu.
- Úvodná konferencia v Poľsko-Slovenskom dome v Bardejove.
- Propagácia, informovanie, publicita.
- Vyhľadávanie, mapovanie a zber genofondového materiálu v po-hraničí.
- Budovanie poľsko – slovenského genofondového ovocného sadu v Bardejove.
- Záverečná konferencia v Poľsko – Slovenskom dome v Bardejove.

w celu dalszego rozwoju współpracy transgranicznej w różnych dziedzinach życia społecznego.

Działania projektu:

- Spotkania robocze zespołu projektowego.
- Konferencja otwierająca w Domu Polsko-Słowackim w Bardejowie.
- Działania informacyjne i promocyjne.- Wyszukiwanie, tworzenie mapy i zbieranie materiału ge-netycznego na pograniczu.
- Utworzenie polsko-słowackiego sadu owocowego stanowiącego zasób genowy w Bardejowie
- Konferencja zamykająca w Domu-Polsko-Słowackim w Bardejowie.

Záverečné stretnutie spoločného personálu v etape prípravy projektu v Poľsko-Slovenskom dome v Gorliciach 12.10.2010.

Domáci partner žiadateľa, Mesto Bardejov, poskytol na realizáciu projektu svoj vlastný pozemok v areáli Materskej školy na Nábřeží ulici v Bardejove, k čomu sa zaviazal aj v dohode o partnerstve.

53.	Neznáma	Jablko	Bodaki	Bodak
54.	Neznáma	Jablko	Bodaki	Bodak
55.	Neznáma	Jablko	Bodaki	Bodak
56.	Vengerka	Jablko	Gora Cieklińska	Maxim
57.	Holalka	Jablko	Gora Cieklińska	Czechovitz
58.	Cisár Wilhem	Jablko	Cieklin	Kowalski
59.	Złota szlachetna	Jablko	Cieklin	Kowalski
60.	Pepina Londyńska	Jablko	Cieklin	Kowalski
61.	Neznáma	Jablko	B. N. Ves	Mika

- Priestorové rozloženie miest, z ktorých sme odobrali odrody do sadu, je uvedené v nasledujúcej mape.
- Przestrzenne rozmieszczenie miejscowości, z których uzyskaliśmy odmiany do sadu ukazane jest na następującej mapce.

Zoznám odrôd a miesto odkiaľ boli zobrať sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

P.Č.	Odrôda	Druh	Lokalita	Majiteľ
1.	Súdkové banánové	Jablko	Snakov	Prokopovič
2.	Kardinál pásikavý	Jablko	Bardejov	Adamuščin
3.	Solivarské	Jablko	Bardejov	Benka - Rybár
4.	Astrachan červený	Jablko	Bardejov	Adamuščin
5.	Batul	Jablko	Bardejov	ul. Šiancova
6.	Neznáma	Hruška	Stebník	Peregrimová
7.	Neznáma	Hruška	Tarnov	Harňák
8.	Maslovka	Hruška	Kurov	Bujda
9.	Šarnetka	Hruška	Snakov	Prokopovič
10.	Jakubovianka	Hruška	Nižná Voľa	Miškanin
11.	Neznáma	Hruška	Bogliarka	Mochnacká
12.	Bosorka	Hruška	Bardejov	Klímek
13.	Zlacká	Hruška	Bardejov	Klímek
14.	Kormoš	Jablko	Stebník	Jaroščák
15.	Zelená	Jablko	Stebník	Jaroščák
16.	Coxova reneta	Jablko	Bardejov	Benka - Rybár
17.	Jonatan	Jablko	Snakov	Prokopovič
18.	Granštínske	Jablko	Snakov	Prokopovič
19.	Neznáma	Jablko	Križe	Blaňár
20.	Cieklina	Jablko	Cieklin	Kowalski
21.	Neznáma	Jablko	Krempna	MagurskiParkNarodowy
22.	Sladká	Jablko	Kochanovce	Šoltýs
23.	Harendža	Jablko	Kochanovce	Šoltýs
24.	Herneska	Jablko	Kochanovce	Šoltýs
25.	Čerkutka	Jablko	Kochanovce	Partilová
26.	Smižické	Jablko	Bardejov	ul. Postajok
27.	Červená	Jablko	Nižná Voľa	Miškanin
28.	Šarlátové	Jablko	Kružľov	Neznámy
29.	Neznáma	Jablko	Rostajne	MagurskiParkNarodowy
30.	Neznáma	Jablko	Zidowskie	MagurskiParkNarodowy
31.	Malinowka	Jablko	Zidowskie	MagurskiParkNarodowy
32.	Neznáma	Hruška	Svidník	Neznámy
33.	Sudetská reneta	Jablko	Bardejov	Bujda
34.	Červené tvrdé	Jablko	Bardejov	Pod Vinbargom
35.	Krasokvet	Jablko	Bardejov	Vinbarg
36.	Hornokrajské	Jablko	Bardejov	Adamuščin
37.	Baumanova Reneta	Jablko	Bardejov	Pod Vinbargom
38.	Boskopské	Jablko	Raslavice	Ščešňak
39.	Neznáma	Jablko	Bardejov	ul. Postajok
40.	Miestna	Jablko	Cieklin	Kowalski
41.	Gustaw	Jablko	Cieklin	Kowalski
42.	Reneta Blenheimska	Jablko	Cieklin	Kowalski
43.	Pepina Lineusza	Jablko	Cieklin	Kowalski
44.	Pienkna z Barnaku	Jablko	Cieklin	Kowalski
45.	Ananas Berszenski	Jablko	Cieklin	Kowalski
46.	Grafstzynek	Jablko	Cieklin	Kowalski
47.	Miestna	Jablko	Cieklin	Kowalski
48.	Boiken	Jablko	Cieklin	Kowalski
49.	Szara z Zalbertonu	Jablko	Cieklin	Kowalski
50.	Panenské České	Jablko	Bartne	Felenčák
51.	Neznáma	Jablko	Bartne	Vorobel'
52.	Neznáma	Jablko	Bartne	Vorobel'

Implementácia: Projekt v praxi

Dňa 7. 7. 2011 bol Slovenský zväz záhradkárov – Okresný výbor v Bardejove písomne vyzrobený o schválení projektu a o jeho financovaní v žiadanej výške. Následne, po predložení všetkých požadovaných podkladov, bola dňa 12. 9. 2011 v Prešove podpísaná Zmluva o poskytnutí finančného príspevku pre Fond mikroprojektov.

Wdrażanie: Projekt w praktyce

W dniu 7. 7. 2011 r. Słowacki Związek Działkowców – Komitet Powiatowy w Bardejowie został pisemnie powiadomiony o zatwierdzeniu projektu do realizacji i o jego dofinansowaniu we wnioskowanej wysokości. Następnie, po złożeniu wszystkich wymaganych dokumentów, w dniu 12. 9. 2011 r. w Prešowie została podpisana Umowa o dofinansowanie w ramach Funduszu Mikroprojektów.

Časový harmonogram realizácie mikroprojektu.

Harmonogram czasowy realizacji.

Aktivita	Rok/Mesiac												
	rok 2011						rok 2012						
	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	
Začiatok realizácie mikroprojektu	x												
Aktivita č.1 Pracovné stretnutia projektového tímu	x		x		x		x			x		x	
Aktivita č.2 Úvodná konferencia	x												
Aktivita č.3 Propagácia, informovanie, publicita	x	x	x	x	x						x	x	x
Aktivita č.4 Vyhľadávanie, mapovanie a zber genofond. materiálu			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Aktivita č.5 Budovanie poľsko – slovenského genofond. sadu			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Aktivita č.6 Záverečná konferencia												x	
Koniec realizácie mikroprojektu												x	

Financovanie mikroprojektu.

Finansowanie mikroprojektu.

Oprávnené náklady projektu (v EUR)			
ERDF (EUR)	Národné spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu (EUR)	Vlastné zdroje (EUR)	Suma (EUR)
13 330,21	2 352,39	825,40	16 508,00
Percento spolufinancovania (%)	Percento národného spolufinancovania zo štátneho rozpočtu (%)	Percento vlastných zdrojov (%)	Suma (%)
80,75	14,25	5,00	100

Popis zrealizovaných aktivít.

Pracovné stretnutia projektového tímu uskutočnené na slovenskej a poľskej strane: projektový tím v prípravnej etape zabezpečil vypracovanie a predloženie žiadosti o finančný príspevok následne, v etape realizácie projektu, zabezpečoval jeho riadenie, administráciu a monitoring.

Projektový tím v Gorliciach.

Zasadnutie tímu v Bardejove.

A opä• v Gorliciach.

Opis zrealizovaných działań.

Spotkania robocze zespołu projektowego zrealizowane po stronie słowackiej i polskiej: zespół projektowy na etapie przygotowawczym zapewnił opracowanie i złożenie wniosku o dofinansowanie, następnie na etapie realizacji projektu, zapewnił zarządzanie, administrację i monitorowanie projektu.

neudržiava ani sady ani polia, tieto stromy sa zrazu ocitli vo voľnej prírode a bezakéhokol'vek zásahu človeka prinášajú chutné plody. Tieto vrúbky sme mohli zobrať vďaka pochopeniu predstaviteľov Parku.

Výsledky projektu je 61 ks vysadených stromčekov v genofondovom sade.

zaszczepiono 34 odmiany, wśród których jest 26 odmian jabłoni i 9 odmian gruszy. Odmiany te pochodzą z już nieistniejących (byłych) miejscowości Żydowskie, Rostajne i okolicy Krempnej. Są interesujące z tego powodu, że w miejscowościach tych nikt nie mieszka od roku 1947, nikt nie uprawia ani sadów ani pól, drzewa te nagle znalazły się w wolnej przyrodzie i bez jakiegokolwiek ingerencji człowieka rodzą smaczne owoce. Zrazy te mogliśmy pobrać dzięki zrozumieniu przedstawicieli Parku.

Rezultaty projektu - liczba posadzonych drzewek w sadzie stanowiącym zasób genowy 61 drzewek.

Výsledok - čo sa dosiahlo ?

Výstupy projektu

- **Propagačná publikácia** v poľsko – slovenskej mutácii 100 ks.

- **Vybudovaný genofondový sad.** V genofondovom sade je 52 jabloní a 9 hrušiek, z ktorých sa nám podarilo, aj názvom, identifikovať 44 odrôd. Niektoré z nich majú svoje špecifické miestne pomenovanie. Pri ostatných (21) sme nevedeli určiť odrodu, nakoľko sa jednalo o miestne či krajové odrody s názvom „Neznáma“.

Odrody jablák a hrušiek, ktoré sme zaradili na výsadbu do sadu pochádzajú z viacerých lokalít poľsko – slovenského pohraničia.

Z územia Poľska bolo odobratých a naštepených 26 odrôd jabloní, ktoré pochádzajú zo siedmich lokalít. Najviac odrôd z jednej lokality pochádza z obce Cieklin a to 14 odrôd. Z nich 13 sú staré poľské registrované odrody, jedna odroda je miestna. Dôvodom výberu tak veľkého množstva odrôd z jednej lokality bol starý ovocný sad v obci Cieklin, do ktorého boli v minulosti zozbierané najkvalitnejšie odrody z okolia. Z neho sa potom množili a rozširovali do okolitých záhrad a sadov.

Ďalšie zdrojové lokality genofondového materiálu boli Cieklinská hora, Bartne, Bodaki. Osobitne si ceníme odrody jabloní, ktoré sme zobrali z Narodného Magurského Parku.

Z územia Slovenska, z 13 - tich lokalít, bolo odobratých a naštepených 34 odrôd, z toho je 26 odrôd jabloní a 9 odrôd hrušiek. Odrody pochádzajú z už neexistujúcich (bývalých) obcí Židovske, Rostajne a okolia Krempnej. Zaujímavé sú tým, že v týchto obciach nikto nebýva od roku 1947, nikto

Rezultat -co zostalo osiahnute ?

Produkty projektu

- **Publikácia promocyjna** v poľsko – slovenskej mutácii.

Sad stanoviacy zasob genovy. W sadzie stanowiacym zasob genowy jest 52 jablonie i 9 grusz, wsród ktorych udalo nam sie określić równiež na podstawie nazwy, 44 odmian. Niektóre z nich mają swoje specyficzne miejscowe określenia. Przy pozostałych (21) nie potrafiłmy określić odmiany, o ile chodziło o miejscowe lub regionalne odmiany z nazwą „Nieznana“.

Odmiany jabloni i grusz, które przeznaczylmy do posadzenia w sadzie pochodzą z wielu miejscowości pogranicza polsko-slowackiego.

Z terenu Polski pobrano i zaszczerpiono 26 odmian jabloni pochodzących z siedmiu miejscowości. Najwięcej odmian z jednej miejscowości pochodzi z Ciekliny i jest to 14 odmian. Spośród nich 13 to stare polskie zarejestrowane

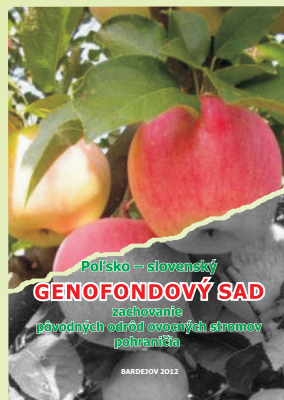
odmiany, jedna odmiana jest miejscowa. Powodem wybrania tak duzej ilosci odmian z jednej miejscowości byl stary sad owocowy w Cieklinie, w ktorym w przeszłości zebrano najlepsze odmiany z okolicy. Z niego później rozprzestrzenialy sie do okolicznych ogrodów i sadów. Kolejne miejsca będące źródłem materiału genetycznego to Góra Ciekliniska, Bartne, Bodaki. Szczególnie cenimy sobie odmiany jabloni, które uzyskaliśmy z Magurskiego Parku Narodowego.

Z terenu Słowacji, z 12 miejsc, pobrano i

Úvodná konferencia sa uskutočnila dňa 24. 6. 2011 v Poľsko – Slovenskom dome v Bardejove. Programom konferencie bolo oficiálne zahájenie projektu, predstavenie projektu účastníkom konferencie - zástupcom cieľových skupín, prezentácia doterajšej úspešnej cezhraničnej spolupráce žiadateľa a poľských partnerov, spustenie informačnej kampane pre záchranu miestnych, starých a krajových odrôd ovocných stromov poľsko – slovenského pohraničia.

Konferencia otwierająca odbyła się w dniu 24. 6. 2011 r. w Domu Polsko-Słowackim w Bardejowie. Program konferencji obejmował oficjalne rozpoczęcie projektu, przedstawienie projektu uczestnikom konferencji - przedstawicielom grup docelowych, prezentację dotychczasowej owocnej współpracy transgranicznej wnioskodawcy i polskich partnerów, rozpoczęcie kampanii informacyjnej w celu ratowania miejscowych, starych i regionalnych odmian drzew owocowych pogranicza polsko-słowackiego.

Úvodná konferencia Poľsko – Slovenskom dome v Bardejove.

Predstavenie projektu účastníkom konferencie

Propagácia, informovanie, publicita.

Umiestnenie povinných prvkov na všetkých materiáloch a dokumentoch používaných počas realizácie mikroprojektu, umiestnenie plagátu s povinnými prvkami na úvodnej a záverečnej konferencii, umiestnenie informačnej tabule v priestore sadu od prvého dňa prác až do ukončenia projektu, zverejnenie článkov v printovom médiu, odvysielanie relácií v televízii, vydanie informačných letákov a pozvánok, vyhotovenie propagačnej publikácie v slovenskej a poľskej mutácii, trvalé umiestnenie pamätnej infotabule v priestore sadu po jeho vybudovaní.

Działania informacyjne i promocyjne.

Umieszczenie obowiązkowych elementów na wszystkich materiałach i dokumentach wykorzystywanych podczas realizacji mikroprojektu, umieszczenie plakatu z obowiązkowymi elementami podczas konferencji otwierającej i zamykającej, umieszczenie tablicy informacyjnej w obrębie sadu od pierwszego dnia prac aż do zakończenia projektu, publikowanie artykułów w prasie, nadawanie relacji w telewizji, wydanie ulotek informacyjnych i zaproszeń, przygotowanie publikacji promocyjnej w słowackiej i polskiej wersji językowej, umieszczenie na stałe pamiątkowej tablicy informacyjnej w obrębie sadu po utworzeniu sadu stanowiącego zasób genowy.

Vybudovanie informačno – popisného systému v genofondovom sade, vyhotovenie a osadenie informačno – popisného systému s označením a popisom odrody, miesta nálezu, miestneho názvu, opisu stromu prípadne plodu.

Stworzenie systemu informacyjno-opisowego w sadzie stanowiącym zasób genowy, sporządzenie i osadzenie systemu informacyjno-opisowego z oznaczeniem i opisem odmiany, miejsca znalezienia, miejscowej nazwy, opisu drzewa lub owocu.

Záverečná konferencia sa uskutočnila dňa 25. 5. 2012 v Poľsko – Slovenskom dome v Bardejove.

Programom konferencie bolo:

- záverečné vyhodnotenie projektu
- prezentácia a odovzdanie propagačnej publikácie účastníkom konferencie
- slávnostné otvorenie „Poľsko – slovenského genofondového sadu v Bardejove“
- prijatie deklarácie, zdefinovanie nových zmysluplných a reálnych projektových tém pre rozvoj ďalšej cezhraničnej spolupráce v rôznych oblastiach spoločenského života, fyzické ukončenie realizácie projektu.

Konferencja zamykająca odbyła się w dniu 25. 5. 2012 r. w Domu Polsko-Słowackim w Bardejowie.

Program konferencji obejmował:

- końcową ocenę projektu
- prezentację i przekazanie uczestnikom konferencji publikacji promocyjnej
- otwarcie „Polsko-słowackiego sadu stanowiącego zasób genowy w Bardejowie“
- przyjęcie deklaracji, zdefiniowanie nowych uzasadnionych i realnych tematów projektów w celu dalszego rozwoju współpracy transgranicznej w różnych dziedzinach życia społecznego, fizyczne zakończenie realizacji projektu.

Rozmnožovanie genofondového materiálu - vrúbľovanie resp. očkovanie vegetatívnych častí drevín miestnych, krajových alebo starých odrôd do zakúpených podpníkov vo vhodnom agroobdobí.

Przekazywanie materiału genetycznego - szczepienie zrazami lub oczkami części wegetatywnych drzew miejscowych, regionalnych lub starych odmian na zakupionych podkładkach w odpowiednim okresie.

Ing. Eduard Jakubek pri vrúbľovaní ovocných stromoch

Vyhľadávanie, mapovanie a zber genofondového materiálu v pohraničí.

Informačná kampaň zameraná na vyhľadávanie genofondového materiálu - oslovenie širokej verejnosti, záhradkárskych organizácií a obecných samospráv prostredníctvom printových, elektronických médií a informačných

Wyszukiwanie, tworzenie mapy i zbieranie materiału genetycznego na pograniczu.

Kampania informacyjna ukierunkowana na wyszukiwanie materiału genetycznego – zwrócenie się do ogółu społeczeństwa, organizacji działkowców i samorządów gminnych za pośrednictwem mediów drukowanych, elektronicznych i

letákov, mapovanie podnetov s uvedením miest nálezov genofondového materiálu, zber genofondového materiálu - vegetatívnych častí drevín v poľskom a slovenskom pohraničí, zdokumentovanie miesta nálezov, popis a fotodokumentácia materskej dreviny, prípadne plodu.

ulotek informacyjnych, tworzenie mapy zgłoszeń z podaniem miejsc znalezienia materiału genetycznego, zbieranie materiału genetycznego – części wegetatywnych drzew na pograniczu polskim i słowackim, dokumentowanie miejsc znalezienia, opis i dokumentacja fotograficzna drzewa macierzystego lub owocu.

Budovanie poľsko – slovenského genofondového ovocného sadu v Bardejove.

Nákup potrebného náradia a materiálu, ktoré sa bude využívať nielen v období realizácie projektu, ale aj v období po jeho ukončení, v rámci trvalej udržateľnosti projektu.

Budowa polsko-słowackiego sadu owocowego stanowiącego zasób genowy w Bardejowie.

Zakup potrzebnych narzędzi i materiałów, które będą wykorzystywane nie tylko w okresie realizacji projektu ale także po jego zakończeniu w ramach trwałości projektu.

Realizácia genofondového sadu – návrh výsadby, vytýčenie sadu, úprava terénu, vykopanie jám, príprava substrátu, výsadba podpníkov k výsadbovým kolíkom, zálievka.

Realizacja sadu stanowiącego zasób genowy – plan sadzenia, wytyczenie sadu, przygotowanie terenu, wykopanie dołeków, przygotowanie substratu, sadzenie podkładek przy palikach, nawadnianie.

BARDEJOV 2012

Poľsko – slovenský

GENOFONDOVÝ SAD

zachovanie
pôvodných odrôd ovocných stromov
pohraničia

BARDEJOV 2012

